

Chukhlib A.V.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

STATISTICAL ANALYSIS OF THE PRODUCTIVITY OF FLAX FIBRE IN UKRAINE

Summary

Retrospective analysis of flax production, evaluate the current state of functioning of flax growing in Ukraine. The reasons of reduction of production volumes of flax, the deterioration of its quality. Methodical aspects of identifying the main trends in the yield of flax fiber in time. The statistical analysis carried out of the yield of flax fiber in Ukraine, analyzed the variation of the empirical and analytical series. The choice of the form of the equation of the trend for the predictive calculations.

Keywords: flax, flax production, crop yield, dynamics, method, function, trend, forecast.

УДК 336.748.77

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ КУРСОМ
В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Шкодiна I.B., Стрельник O.B.

Харківський інститут банківської справи

Університету банківської справи Національного банку України

У статті розглянуто процес девальвації національної валюти – гривні, проаналізовано причини та шляхи виходу з даної ситуації, розглянуто інструментарій, що використовується для підтримки гривні та зроблено висновки до яких наслідків може призвести використання тих чи інших засобів. Стаття також містить прогноз розвитку даного процесу. **Ключові слова:** девальвація, платіжний баланс, експорт, імпорт, дефіцит, золотовалютні резерви, НБУ, державний борг, МВФ.

Постановка проблеми. Економіка України зараз перебуває в тяжкому стані. Поглиблює кризу девальвація гривні, яка зменшує купівельну спроможність громадян та підприємств, що працюють на внутрішньому ринку, тим самим провокуючи зuboжіння населення та банкрутства підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній науці проблеми валютної системи достатньо мірою досліджені, однак в сучасних умовах існує потреба подальшого дослідження процесу застосування монетарних інструментів для недопущення прискорення зростання цін, впливу застосування заходів валютної політики на різні сектори економіки. Проблеми ефективності валютної системи України досліджені у працях В. Шевчука, О. Береславської, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, В. Лисицького, П. Нікіфорова, М. Савлука та багатьох інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Знайти комплекс методів з існуючих інструментів для застосування в сучасній економічній ситуації.

Мета роботи: на основі аналізу поточної ситуації на валютному ринку, визначити ефективні методи управління валютним курсом на сучасному етапі.

Викладення основного матеріалу. За період незалежності України вітчизняна практика накопичила значний досвід управління валютним курсом, були сформовані основні засади валютно-курсової політики та апробовані певні методологічні підходи до регулювання та прогнозування валютного курсу. За цей час вдалося зупинити девальваційні процеси і досягти стабільності обмінного курсу гривні. З початком фінансової кризи стабільність гривні похитнулася – девальвація гривні в 2009 році склала 63% [2, с. 1]. Зупинити процес девальвації змогли

запозичення в міжнародних фінансових інститутах, що зараховувалися НБУ в золотовалютні резерви країни і підтримували стабільність ситуації. Згідно з Законом України «Про Національний банк України» в статті 1 зазначається, що золотовалютні резерви – це резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків [1, с. 1].

В 2009-2013 роках стабільність грошової системи досягалась інтервенціями НБУ на міжбанківський ринок а також деякими адміністративними нормами, тобто застосовувалось інтенсивне державне регулювання. З практичного погляду державне регулювання є сферою діяльності держави щодо цілеспрямованого впливу на поведінку суб'єктів господарювання з метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики [4, с. 18–19]. Одним з основних напрямків державного впливу є валютне регулювання. Російський вчений Н.М. Артемов розглядає валютне регулювання у широкому та вузькому значенні, а саме:

– у широкому розумінні валютне регулювання кваліфікується як один із найбільш дієвих механізмів, за допомогою якого держава має можливість впливати на об'єктивні економічні процеси;

– у вузькому розумінні валютне регулювання – це спосіб реалізації валютної політики держави, режим державного регулювання порядку зовнішніх розрахунків, операцій з валютою на внутрішньому ринку, золотом та інших схожих процесів [3, с. 12].

Більш чітко визначає місце валютного регулювання в системі державного регулювання економіки поняття, що подається в економічній ен-

циклопедії, яка розглядає валютне регулювання як одну з форм державного регулювання міжнародних економічних відносин, щодо регламентації валютних відносин економічних суб'єктів та їх діяльності на валютному ринку. [7]. Інструменти валютного регулювання, виходячи зі специфіки використовуваних методів і важелів, а також об'єктів їх спрямування, можна умовно розділити на дві групи:

- 1) інструменти прямого впливу;
 - економічні;
 - адміністративні.
- 2) інструменти опосередкованого впливу.

До числа основних економічних інструментів реалізації валютної політики центрального банку належать:

- девізна політика;
- диверсифікація валютних резервів;
- регулювання режиму валютного курсу;
- політика девальвації і ревальвації валют [4].

Одним з основних інструментів валютного регулювання в Україні на сьогоднішній день є девізна політика: здійснюється вплив на валютний курс шляхом купівлі-продажу центральним банком іноземної валюти. Основною формою реалізації девізної політики є валютні інтервенції, під якими слід розуміти втручання центрального банку в здійснення операцій на валютному ринку держави з метою впливу на обмінний курс національної валюти шляхом продажу чи купівлі іноземної валюти [5].

Валютні інтервенції залишаються найдієвішим механізмом для контролю над валютним курсом, але на сьогодні склалась досить критична ситуація – рівень золотовалютних резервів впав до 16 млрд. \$, що унеможливорює вихід на міжбанківський ринок для стабілізації гривні. Ускладнює ситуацію війна на Донбасі і питання прямого вторгнення Російської Федерації, а також зупинка підприємств металургійної галузі, що давали нашій економіці 40% валютних надходжень. Всі ці причини в сукупності призвели до входу гривні в «круте піке» і взяття нею нових «вершин» – 15,00 грн. за \$, що може привести до повного падіння економіки, бо граничний рівень долара для неї зараз знаходиться на рівні 13 грн за долар.

Після виходу ситуацію з – під контроль, НБУ вдався до адміністративних заходів і ввів 20.08.14 р. постанову № 515 і 28.08.14 № 540, зміст яких полягає в тому, що експортери повинні продавати 100% доларової виручки на міжбанку, а також на додатковий контроль НБУ за діяльністю банків в сфері валютного регулювання, зміні валютної позиції банків з 5 до 1%, що дасть можливість підвищити надходження валюти до 540 млн. доларів. Управління валютною позицією банків, що мають ліцензію на право проведення операцій з іноземною валютою, здійснюється з метою мінімізації валютних ризиків та недопущення спекулятивного впливу на валютний курс. Це означає, що для власних потреб банки зможуть купувати менше валюти, ніж раніше, в результаті чого скоротиться попит на валюту на міжбанківському ринку та знизиться тиск на гривню.

Значний вплив на валютний ринок чинить стан платіжного балансу, який останні місяці 2014 р. майже є збалансованим. У липні 2014 р. дефіцит поточного рахунку скоротився до 330 млн. дол. США (порівняно з 1,7 млрд. дол. США у липні попереднього року). Товарний баланс залишається майже врівноваженим четвертий місяць поспіль (-205 млн. дол. США у липні). Таке ребалансування зовнішньої торгівлі відбулося внаслідок девальвації (РЕОК

гривні послабився на 23,4% з початку року) та зниження внутрішнього попиту (виробництво промислової продукції скоротилося на 5,8% у січні – липні 2014 року). Водночас подальше покращення торговельного балансу стримується обмежувальними заходами у торгівлі з Росією та загостренням ситуації на сході країни.

Покращення ситуації з платіжним балансом відбулося за рахунок, експорту продовольчих товарів, який зріс (на 26,2%) переважно через збільшення поставок зернових культур нового врожаю (на 34,1%). Також зростання відбулося за більшістю товарних груп завдяки торговельним преференціям від ЄС. Зокрема внаслідок скасування обмежень на імпорт української соняшникової олії поставки олії, жирів та насіння олійних культур зросли на 35,0%. Темпи падіння імпорту товарів у липні (5,2 млрд. дол. США) прискорилися до 31,1% у річному вимірі (порівняно з 17,5% у червні) внаслідок припинення імпортованих поставок природного газу із Росії. На скорочення неенергетичного імпорту (на 26,4% у річному вимірі) впливала низька купівельна спроможність домогосподарств, погіршення фінансових результатів підприємств та зниження державного фінансування. Реальна середня заробітна плата знизилася на 0,4% у першому півріччі, а оборот роздрібною торгівлі в липні скоротився на 10,1% у реальному вимірі.

Падіння імпорту відбулося за всіма основними товарними групами: машинобудування – на 37,0%, зокрема легкових автомобілів – у 2,6 раза; хімічної продукції – на 21,2%, переважно добрив (на 26,0%) та фармацевтичної продукції (на 38,0%); продовольчих та промислових товарів – на 23,6% та 36,3% відповідно [6].

Таблиця 1
Дефіцит платіжного балансу[6]

Квартал	2013	2014	Відхилення
квартал 1	-3 134	-1 328	1806
квартал 2	-2 254	-604	1650

Дані таблиці 1 свідчать, що в 1 кварталі дефіцит платіжного балансу зменшився в 2,3 рази, а в 2 – 3,73 р. Таке зменшення відбулося за рахунок девальвації гривні з 8,2 грн. дол. до 14,4, що призвело до зниження купівельної спроможності населення, що, в свою чергу, негативно вплинуло на споживання імпортованих товарів. Використання цих даних дає можливість прогнозувати, що дефіцит платіжного балансу має тенденцію до зменшення за рахунок експорту продовольчих товарів – зернових. Тому восени цей розрив може бути мінімальним, а значить це вплине на пропозицію валюти і приведе до укріплення гривні. Всі ці аспекти в сукупності, з продуманими адмінзаходами можуть привести до незначного укріплення національної валюти з подальшим стрімким падінням в зимово-весняний період.

Велике значення для курсу гривні матимуть також співпраця з МВФ а також зростання державного боргу України в відсотковому співвідношенні до ВВП країни. В МВФ спрогнозували, що якщо бойові дії продовжуватимуться до кінця року, то реальний ВВП впаде до 7,25% в 2014 році.

Перший і другий транші кредиту МВФ в розмірі 4,59 млрд. доларів вже отримані. Загальна сума програми stand-by для України, що розрахований на два роки складає \$17 млрд. Кредитна лінія МВФ вплине як на розмір ЗВР, що підвищить стабільність гривні, так і на обсяг держборгу.

Таблиця 2
Динаміка держборгу Україна млн. грн [6]

Дата	Загальний	Зовнішній	Внутрішній
1.01.2014	584114,1	300025,4	284088,7
1.02.2014	585298,5	298581,3	286717,2
1.03.2014	683093,2	371009,7	312083,5
1.04.2014	721837,2	404882,2	316954,9
1.05.2014	743577,2	420230,2	323347,1
1.06.2014	825412,5	487820,2	337592,3
1.07.2014	821837,1	486448,7	335388,4
1.08.2014	837445,6	492883,9	344561,7
Відхилення 1.01-1.08 млн. грн.	253331,5	192858,5	60473
Відхилення у% 1.01-1.08	43,3	64,2	2

Таблиця 3
Динаміка боргу у відношенні до ВВП [6]

Рік	ВВП	Борг	% боргу у ВВП
2013	1454931	584114,1	40
2014	1357450,6	854215,6	62,9

Використовуючи дані таблиць 2 та 3 можна дійти висновку, що державний борг зріс майже вдвічі в 2014 році та досяг критичного рівня – 62,9% від ВВП. Методологія МВФ визначає розмір боргу в 60% як критичний, оскільки держава не може ефективно їм оперувати. Згідно з вітчизняними й іноземними дослідженнями економічно безпечний рівень державного і гарантованого державою боргу для України наразі становить близько 35% від ВВП. Такий висновок базується на статистиці настання дефолтів у країнах з ринками, що формуються, та на власному досвіді України, яка вже двічі була не в змозі самостійно виконувати свої боргові зобов'язання при їх наближенні до рівня 30-35% відносно ВВП.

Висновки. Таким чином ситуація з держборгом буде невпинно створювати натиск на гривню і в довгостроковій перспективі це може призвести до стрімкого її падіння. Що стосується короткострокового періоду, то в ньому національна валюта повинна вести себе стабільно завдяки запозиченням НБУ у МВФ, які будуть зараховані до ЗВР і сприятимуть підтримці курсу.

Список літератури:

1. Про Національний банк України: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=679-14>
2. Валютно-курсова політика та механізм її реалізації в Україні: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.03 / О. В. Пасічник / Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2004. – 19 с.
3. Александрова М. М. Гроші. Фінанси. Кредит [Текст]: навч. метод. посібник / М. М. Александрова, С. О. Маслова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ЦУЛ, 2002. – 336 с.
4. Журавка Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України [Текст]: монографія / Ф. О. Журавка. – Суми: Ділові перспективи; ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 334 с.
5. Кредісов А. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю [Текст] / А. І. Кредісов, С. М. Березовенко, В. В. Волошин. – К.: ВІРА-Р, 2002. – 544 с.
6. Щоквартальне аналітично-статистичне видання Національного банку України / Гальчинська Т. А., Чепурнова Н. І., Ніколайчук С. А., Рябокін М. І., Троїцька О. Б., Сивак О. В.; Київ. – 2013. – 121 с.
7. http://uk.wikipedia.org/wiki/Валютне_регулювання

Шкодина І.В., Стрельник А.В.

Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ВАЛЮТНЫМ КУРСОМ В УКРАИНЕ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Аннотация

В статье рассмотрен процесс девальвации национальной валюты – гривны, проанализированы причины и пути выхода из данной ситуации, рассмотрен инструментарий, используемый для поддержки гривны и сделаны выводы к каким последствиям может привести использование тех или иных средств. Статья также содержит прогноз развития данного процесса.

Ключевые слова: девальвация, платежный баланс, экспорт, импорт, дефицит, золотовалютные резервы, НБУ, государственный долг, МВФ.

Shkodina I.W., Strelnik O.W.

Kharkov Institute of Banking
University of Banking of the National Bank of Ukraine

FEATURES EXCHANGE RATE MANAGEMENT UKRAINE TODAY

Summary

The article discusses the process of devaluation of the national currency – the hryvnia, analyzed the reasons and ways out of this situation, considered tools used to support the hryvnia and the conclusions to which effects can lead to use of any other means. It also contains a forecast of the process.

Keywords: devaluation, balance of payments, exports, imports, deficit, foreign exchange reserves, the NBU, the national debt, the IMF.